

Asia Tekijänoikeus kirjalliseen teokseen

Hakijat A.A.

Annettu 06.03.2007

Tiivistelmä *Hakijan laatima käsikirjoitus historiateoksen osaksi oli tilaajan toimesta lyhennetty sovittuun laajuuteen. Toimenpide ei, sen toteutustapa ja tekstin luonne huomioiden, loukannut tekijän moraalisia oikeuksia.*

LAUSUNTOPYYNTÖ

A.A. on pyytänyt 6.4.2006 saapuneella kirjelmällään tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien hänen laatimaansa Heinolan lukiokoulutuksen 100-vuotishistoriikin tekijänoikeutta. A.A.:n mukaan hänen laatimaansa tekstiä oli julkaisun toimitustyön yhteydessä lyhennetty ja muutettu, ja siihen oli lisätty uutta tekstiä ilman tekijän eli A.A.:n suostumusta.

Lausuntopyynnön taustaa

Lausuntopyynnön mukaan A.A. teki 24.8.2003 sopimuksen Heinolan kaupungin koulutoimen kanssa Heinolan lukiokoulutuksen 100-vuotishistoriikin toimittamisesta. Työ sovittiin toteutettavaksi 1.8.2003 - 31.7.2004 aikana ja sopimuksessa osapuolet totesivat kirjoittajan laatiman historiikkiosuuden tulevan 100-vuotisjuhlakirjan osaksi.

Tekijänoikeuksien siirtymisestä sopimuksessa todettiin, että "työn tekijänoikeudet kuuluvat tilaajalle lukuunottamatta tekijänoikeuslain 3 §:ssä tarkoitettuja moraalisia oikeuksia". A.A. työskentelee Heinolan Lyseonmäen lukion historian opettajana, mihin liittyen sopimuksessa todettiin: "Kirjoittaja on työsuhteessa tilaajaan sopimusaikana. Kirjoitustyön suoritukseen kirjoittaja voi tarvittaessa käyttää Lyseonmäen koulun välineistöä."

Heinolan kaupungin koulutoimi asetti juhlakirjan valmistumista ja toimitustyötä johtamaan valmistelutoimikunnan. A.A. raportoi kirjoitustyön etenemisestä toimikunnalle sopimuksen mukaisesti toimittaen myös tekstiosuuksia toimikunnan tarkastettavaksi.

Työn aikana ilmeni, että A.A.:n osuus muodostuisi noin 20 sivua alunperin sovittua pidemmäksi. Kokouksissa kuitenkin sovittiin, että A.A. voi lyhentää tekstiään kirjan toimitustyön yhteydessä myöhemmin.

A.A.:n teksti toimitettiin toimikunnalle kokonaisuudessaan elokuun alussa 2004. A.A.:lle maksettiin palkkio 50 sivun mukaan.

Tiedusteltuaan hankkeen etenemisestä loppuvuodesta 2004 sai A.A. helmikuussa 2005 käyttöönsä toimittajan laatiman version käsikirjoituksesta.

Toimitettua versiota tarkastaessaan A.A. havaitsi, että toimitustyön yhteydessä laajojakin osia A.A.:n tekstistä oli laitettu uuteen järjestykseen. Osa tekstistä oli lyhennetty, osa jätetty kokonaan pois. Kokonaan uutta tekstiä oli lisätty erottelematta tätä ja A.A.:n tekstiä toisistaan.

A.A. oli yhteydessä tilaajaan pyytäen oikeutta itse lyhentää ja muokata laatimaansa tekstiä julkaistavaan muotoon ja että teksti julkaistaisiin kirjan yhteydessä yhtenä kokonaisuutena. A.A. myös ilmoitti toimikunnalle, että tilaajalla ei ole oikeutta ilman A.A.:n lupaa muuttaa ja muokata tekstiä tehdyllä tavalla ja että tekstin muokkaaminen ja muuttaminen loukkaavat A.A.:n moraalisia oikeuksia tekstiin. A.A. uudisti pyyntönsä huhtikuussa 2005 käydyssä neuvottelussa A.A.:n ja Heinolan kaupungin välillä ja toimitti myös itse lyhentämänsä version kaupungille.

Tilaaja kieltäytyi antamasta A.A.:lle mahdollisuutta vaikuttaa teoksen sisällön muotoiluun. A.A. tarjoutui purkamaan sopimuksen ja palauttamaan saamansa palkkion, mihin tilaaja ei suostunut. Tilaaja ilmoitti julkaisevansa A.A.:n tekstin alkuperäisenä kokonaisuutena kirjan yhteydessä julkaistavalla CD Rom -tallenteella, mihin A.A. ei suostunut vaan edellytti erillistä sopimusta ja korvausta. Kirjelmän mukaan tämän jälkeen neuvotteluyhteys katkesi.

Kirja ilmestyi alkusyksystä 2005 ja sitä myytiin mm. Heinolan koulutoimen ja heinolalaisten kirjakauppojen kautta. Painettu kirja sisälsi A.A.:n mukaan laajoja osuuksia hänen laatimastaan käsikirjoituksesta, kuitenkin siten, että kappaleita oli toimitustyön aikana järjestetty alkuperäisestä käsikirjoituksesta poikkeavaan järjestykseen ja tekstiä oli täydennetty uusilla tekstiosuuksilla, joita A.A. ei ollut laatinut tai saanut tarkastaa ennen niiden ottamista osaksi A.A.:n tekstiä.

A.A.:n nimi on mainittu kirjassa sen alkulehdillä otsikon "historiateksti" alla. Lisäksi kirjan esipuheessa mainitaan että historiaosuuden kirjoittaja A.A. on koonnut koulun historian "punaisen langan". Juhlakirjan toimittaja on yhteistyössä kirjaryhmän kanssa tiivistänyt ja toimittanut historiaosuudesta, muisteluista ja muusta saadusta aineistosta nyt käsillä olevan kokonaisuuden. Lehdistötiedotteessa 29.8.2005 "Kirja Heinolan toivoista" mainitaan, että kirjan rungon muodostaa lehtori A.A.:n

kirjoittama historiateksti, jota laajuutensa vuoksi ei ole kokonaisuudessaan sisällytetty teokseen.

Hakija on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle kirjoitustyöstä tehdyn sopimuksen, lehdistötiedotteen, julkaistun kirjan sekä alkuperäisen käsikirjoituksensa kysymyksiin vastaamista varten.

Vastine

Heinolan kaupunki on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle 30.1.2007 päivätyn vastineen. Vastineen mukaan kirjahanketta johtanut kirjatoimikunta totesi kokouksessaan 26.9.2004, että aineiston käyttö edellyttäisi, että sitä tulisi muokata toimittajan toimesta tai A.A. voisi sitä itse muokata. Aikaa varattiin hänelle marraskuun 2004 alkuun asti.

Vastineen mukaan kirjatyöryhmän kokouksessa 7.10.2004 sovittiin että kirjan toimitustyöhön ryhtyvä N.N. ja A.A. sopisivat historiikkiaineiston muokkauksesta toimitustyön aikana. Tässä yhteydessä keskusteltiin juhlakirjasta, joka oli dispositioltaan sellainen ettei siinä ollut erikseen yhtenäistä historiatekstiosiota, valokuvaosiota, taideosiota tai aikalaiskertomuksia. A.A. tiesi ja vastineen mukaan hyväksyi itsekkin että hänen tuottamansa aineisto lomitetaan kirjaan historialliseksi rungoksi, erotettuna typografisesti.

Kirjatyöryhmän kokouksessa 19.3.2005 todettiin käsikirjoituksen tilanne. A.A. oli tuonut esiin näkökannan jonka mukaan muutamia asioita täytyi saada vielä mukaan ja hän tulisi antamaan niistä ehdotuksensa.

Maaliskuun lopulla 2005 A.A. toimitti koulutoimen talouspäällikölle kirjeen, jossa hän kirjoittaa syntyneestä ongelmasta juhlakirjaprosessissa. Huhtikuun 6 päivä 2005 käytiin neuvonpito A.A.:n, talouspäällikön ja kolmannen henkilön läsnä ollessa. Kokouksessa käytiin läpi eri versiot käsikirjoituksista sen selville saamiseksi, mikä A.A.:ta loukkasi. A.A. ilmoitti, ettei hyväksy mitään muutoksia 4.8.2004 päivättyyn käsikirjoitukseensa. A.A. jätti vielä omasta aloitteestaan 10.4.2005 ehdotuksen 4.8.2004 version lyhentämisestä siten, että se voitaisiin juhlakirjassa yhtenä osuutena julkaista. Siinä oli yhteensä 55 sivua eikä sitä vastineen mukaan voitu kaikilta osin pitää tyylillisesti juhlakirjaan sopivana.

Koska A.A. ei suostunut muokkaamaan versiotaan tai osallistumaan N.N.:n muokkaaman version muokkaamiseen itseään tyydyttäväksi, tilaaja teki 6.4.2005 neuvottelun jälkeen päätöksen jatkaa kirjan tekemistä ilman A.A.:n myötävaikutusta, koska uuden käsikirjoittajan hankkiminen olisi saattanut lykätä hanketta juhluvuoden yli. Vastineen mukaan A.A.:lle esitettiin vielä 4.8.2004 käsikirjoitusversion liittämistä CD-ROM -tallenteeseen mutta A.A.:n kanssa ei tässä asiassa päästy eteenpäin.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. TekijäL 1 § sisältää esimerkkiluettelon tekijänoikeussuojaa saavista teostyypeistä. Suojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset sekä selittävät kirjalliset ja suulliset esitykset, sävellysteokset, elokuvateokset sekä valokuvateokset ja muut kuvataiteen teokset.

Oikeuskäytäntöön on vakiintunut käsitys, että tekijänoikeussuojaa saadakseen kirjallisen tai taiteellisen tuotteen on ylitettävä niin sanottu teoskynnys, eli sen on oltava tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta.

Tekijänoikeus ei suojaa teoksen ideaa tai aihetta, teoksessa käytetyn aiheen käsittelytapaa taikka teoksen sisältämiä tietoja. Täten kaksi ihmistä voi esimerkiksi kirjoittaa kirjan tai tehdä elokuvan samasta aiheesta ilman, että kyse olisi tekijänoikeuden loukkauksesta.

TekijäL 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna. Muuttamisen laajuutta ei lähtökohtaisesti ole rajattu (KM 1953:5 s. 48). TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun mm. sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. Säännöksen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla sekä teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuun tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Säännös tulee sovellettavaksi myös, vaikka tekijä olisi sallinut teoksen muuttamisen tai muuttaminen tapahtuisi lain nojalla (KM 1953:5 s. 49). Onko muutos katsottava sanotussa mielessä loukkaavaksi, tulee arvioida objektiivista mittapuuta käyttäen, mutta myös tekijän omalle käsitykselle on annettava "jossain määrin" (KM 1953:5 s. 49) painoa.

Komiteanmietinnössä KM 1953:5 (s. 49) luonnehdittiin rajanvetoa seuraavasti:

"Selvää on, että vähäpätöisten muutosten yleensä ei voida katsoa loukkaavan tekijän droit moralia, vaan tarkoittaa kysymyksessä oleva suojasääntö lähinnä törkeän laatuista muuttamista, vandalisointia, typistämistä ja muuta sellaista. Tuollainen kirjallisen tai taiteellisen teoksen muuttaminen ei sisällä ainoastaan tekijän loukkaamista, vaan se kohdistuu yleisöönkin."

Tekijä voi luovuttaa oikeutensa toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijän-oikeuden siirtymisestä säädetään TekijäL:n 3 luvussa (27 § - 42 §). Tekijän-oikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat lain 27 § - 29 §:ssä. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain.

Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten. Tätä kysymystä pohdittiin komiteanmietinnössä KM 1953:5 s. 49 seuraavasti:

"Tekijän suojaamiseksi sen varalta, että häneltä puuttuisi vastustusvoimaa painostusta tai muuta sellaista menettelyä vastaan, on esillä olevaan pykälään vielä otettu määräys, jonka mukaan tekijä periaatteellisesti ei voi luopua moraalista oikeuksistaan. Tekijä ei niin ollen saattaisi laillisesti ainiaaksi tai kaikissa suhteissa luopua oikeudestaan esiintyä teoksensa luoja tai suojusta sen muuttamista vastaan. Tiettyä tilaisuutta tai teoksen määrätynlaista käyttämistä varten hän sitä vastoin voisi määrätä tekijänoikeudestaan myös sanotuin tavoin."

Moraaliset oikeudet on määritelty kansainvälisen tekijänoikeussuojan peruskonventiossa Bernin sopimuksessa (artikla 6bis). Bernin konventio on otettu osaksi TRIPS-sopimusta lukuunottamatta kyseistä artiklaa. Euroopan Unionin tekijänoikeutta koskevassa sääntelyssä ei ole moraalisia oikeuksia koskevia määräyksiä.

TekijäL 28 § käsittelee tekijänoikeuden siirtymistä. Lainkohdan mukaan, ellei toisin ole sovittu, ei se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle.

TekijäL 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta. Jos kyse on TekijäL 6 §:ssä tarkoitettusta teoksesta eli yhteisteoksesta, tekijänoikeus on voimassa, kunnes viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta.

Korkeimman oikeuden ratkaisut

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1974 II 49 oli kyse näytelmän "Likaiset kädet" suomennoksesta, jota oli muutettu ohjaajien näkemystä vastaavaksi. Muutokset loukkasivat kääntäjän kirjallista ja taiteellista arvoa sekä omalaatuisuutta. Käännöstä oli olennaisesti muutettu ja siitä oli kokonaan poistettu kolme ensimmäistä kohtausta.

Ratkaisussa KKO 1975 II 37 näyttelijä A:n moraalisia oikeuksia oli loukattu lisäämällä elokuvaan sukupuoliyhteyttä kuvaava kohtaus näyttelijä A:n roolihahmolle sijaisnäyttelijää käyttäen.

Muita korkeimman oikeuden moraalisia oikeuksia koskevia ratkaisuja ovat esim. KKO 1967 II 74 ja KKO 1984 II 26.

Tekijänoikeusneuvoston aiempia lausuntoja

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt moraalisia oikeuksia useassa lausunnossaan (TN 1989:14 (veistoksen sijoituspaikka), 1990:12 (tanssiesitys näyttelytilassa), 1994:10 (kirjallisen teoksen siteeraaminen), 1994:21 (tekijän nimen ilmoittaminen), 1995:1 (veistoksen ympäristön muutos), 1998:15 (musiikkiäänitteen muuttaminen) ja 2005:6 (televisiomainos). Lisäksi lukuisissa muissa ratkaisuissa on yhtenä osakysymyksenä otettu kantaa moraalisiin oikeuksiin.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

1. Onko tilaajalla, jolle A.A. on luovuttanut tekijänoikeutensa teokseen, ollut oikeus A.A.:n laatiman tekstiosuuden muokkaamiseen nyt tehdyllä tavalla?

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että sekä lausuntopyynnön tekijän neuvostolle toimittama käsikirjoitus "Lukiokoulutusta Heinolassa 100 vuotta" että kirja "Spes Heinolae. Sata vuotta lukio-opetusta Heinolassa 1905-2005", Jyväskylä 2005, ovat tekijänoikeuslaissa tarkoitettuja kirjallisia teoksia ja näin ollen tekijänoikeudellisen suojan piirissä.

A.A:n ja Heinolan kaupungin koulutoimen tilaajana tekemän sopimuksen 24.8.2003 mukaan A.A. kirjoittaa Heinolan lukiokoulutuksen 100-vuotishistorian, ja kyseinen "historiikki -osuus" tulee 100-vuotisjuhlakirjan osaksi. Kirjoittajan laatiman historiikin laajuuden tulee olla n. 40 sivua (n. 2200 merkkiä per sivu) sisältäen mahdolliset graafiset esitykset ja kirjoittajan ehdottamat valokuvat. Palkka maksetaan kertasuorituksena 100-vuotisjuhlatoimikunnan hyväksytyä käsikirjoituksen.

Sopimuksen mukaan A.A. on työsuhteessa tilaajaan sopimusaikana. Kyseinen työsuhde on kuitenkin kirjoitustyöstä erillinen asia ja liittyy A.A.:n työhön opettajana. Sopimuksen mukaan tekijänoikeudet kuuluvat tilaajalle lukuunottamatta tekijänoikeuslain 3 §:ssä tarkoitettuja ns. moraalisia oikeuksia.

A.A. on toimittanut teoksen tilaajalle laajemmassa muodossa kuin sopimuksessa on sovittu. Kyseessä on kuitenkin tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan sopimuksen tarkoittama työ.

Tekijän yksinoikeuteen kuuluu oikeus muuttaa teosta TekijäL 2 §:n määrittelemällä tavalla. Muuttamista koskevan oikeuden siirtämistä kuitenkin rajoittaa TekijäL 28 §, jonka mukaan ellei toisin ole sovittu, ei tilaaja saa muuttaa teosta. Tilaussopimuksen sanamuodosta ilmenee, että A.A. on sopimuksella siirtänyt kaikki tekijänoikeutensa lukuunottamatta moraalisia oikeuksiaan. Koska vain TekijäL 3 §:n mukaiset oikeudet on sopimuksella pidätetty tekijälle, mutta esimerkiksi TekijäL 2 §:n mukainen oikeus muuttaa teosta ei ole, on näin ollen sopimuksen sanamuodon mukaan oikeus teoksen muuttamiseen TekijäL 3 §:n mukaisissa rajoissa siirretty.

A.A.:n kirjoitusta voi tilaaja näin ollen muuttaa, mutta ei tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, eikä sitä saa saattaa yleisön saataviin tekijää em. tavoin loukkaavassa yhteydessä. Mikä tahansa muutos ei kuitenkaan välttämättä merkitse tekijänoikeuslaissa tarkoitettujen moraalisten oikeuksien rikkomista. Muutosten lainmukaisuuden arviointi edellyttää niiden luonteen arviointia em. suhteissa.

Tilaaja on muokannut teosta huomattavasti siitä, millainen se oli tilaajalle toimitettuna. Heinolan kaupungin vastineen mukaan A.A.:lle varattiin tilaisuus kirjoituksensa lyhentämiseen. Pelkästään sitä seikkaa, että teos on lyhennetty sen sovittuun pituuteen, ei kuitenkaan voida tässä tapauksessa yksin pitää tekijänoikeuslain 3 §:n vastaisena, koska tästä laajuudesta oli sovittu ja teoksen alkuperäinen tarkoitus oli olla historiallisiin faktoihin perustuva osa isompaa julkaistavaa kokonaisuutta pikemminkin kuin itsenäisesti julkaistava teos.

Koska kirjoituksen lyhentäminen sovittuun pituuteen ei tässä tapauksessa itsessään ole tekijänoikeuslain 3 §:n vastainen toimenpide, on vielä selvitettävä, miten lyhentäminen on tapahtunut, toisin sanoen, onko lyhentämisen yhteydessä teosta samalla muutoin muokattu tekijänoikeuslain 3 §:n vastaisesti.

A.A.:n käsikirjoitus tekijänoikeusneuvostolle toimitetussa muodossa on 70 ja liitteineen 82 sivun laajuinen. Kyseessä on historiikki -tyyppinen historiankirjoitus selkeästi rajatusta aiheesta (Heinolan 100 vuotta kestänyt lukiokoulutus). Käsikirjoitukseen sisältyvän esipuheen mukaan tekijä on

sopinut lukion 100-vuotistoimikunnan puheenjohtajan M.M.:n kanssa, että "varsinaista tutkimusta ei tehdä". Tästä johtuen alaviitteitä ei ole käytetty. "Tarkoitus oli, että historiaosuus on vain yksi osa 100-vuotisjuhlakirjaa". Lähteinä on käytetty pääasiassa vuosikertomuksia. Kirjoittaja kertoo alkulauseessa käyttäneensä myös muita aika ajoin tehtyjä historiikkeja samasta tai sitä sivuavasta aiheesta.

Kirjassa "Spes Heinolae. Sata vuotta lukio-opetusta Heinolassa 1905-2005", Jyväskylä 2005, on A.A.:n käsikirjoitusta käytetty muokatussa muodossa. Sekä hakijan toimittamaan julkaisuun (kokonaispituus liitteineen 205 sivua) että A.A.:n käsikirjoitukseen on hakijan toimesta merkitty lainatut kohdat. Niiden vertaaminen kohdittain osoittaa, että julkaistun teoksen teksti koostuu pääosin A.A.:n käsikirjoituksesta jossain määrin muokattuna. Alkuperäisessä käsikirjoituksessa on runsaasti lyhyitä lauseita, joita julkaisussa on sidesanoin yhdistelty pidemmiksi virkkeiksi. Kappaleiden järjestystä on vaihdeltu joissakin tapauksissa, ja kappaleiden välille on kohdittain lisätty muuta kuin A.A.:n tekstiä. Eräät aukeamat (esim. 18-19, 34-35, 42-43, 52-53, 54-55, 60-61, 70-71, 80-81, 96-97, 132-133) samoin kuin eräät yksittäiset sivut (22, 36, 38, 40, 58, 94, 100, 105, 138) koostuvat lähes pelkästään uudelleen järjestetystä A.A.:n tekstistä.

Julkaistua teosta hallitsee kuitenkin runsas historiallinen kuvamateriaali, joka muodostaa teoksen visuaalisen ilmeen. Kuvasivuja on selvästi enemmän kuin tekstiä.

Poistot A.A.:n käsikirjoituksesta (eräitä yksittäisiä lauseita huomioimatta ja käsikirjoituksessa olevien merkintöjen mukaan) ovat alkulause, luku "viides luokka" (s. 6), osa historiaosuudesta (ss. 7-8), luku "ensimmäiset ainekirjoitukset" (ss. 8-9), luku "aikataulut" (ss. 11-12), maanpuolustusta käsittelevät luvut (ss. 20-25), eräät henkilöesittelyt (ss. 15-16, 18-19, 27-28, 32-33, 39, 42), kappale luvusta "Sinimustat" (s. 37), luettelo jatkoluokkien rehtoreista (s. 38), Kymenkartanon lukio (ss. 46-48), Lyseonmäen lukio (ss. 48-51), luvut kouluneuvostosta, ylioppilaskokeen kehityksestä, opettajista ja rehtoreista (ss. 64-68), sekä luku yhdistymisen alku (ss. 69-70). Sivuilta 51-62 ei ole otettu juuri lainkaan tekstiä julkaisuun.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että hakija on sopinut tietyn laajuisen historiikin toimittamisesta tilaajan kanssa. Hakija on lopulta toimittanut kyseisen tekstin sovittua laajempaan. Teksti on lyhennetty ja käytetty sovittua laajuisena, mitä hakija ei ole kiistänyt. Poistot ovat etupäässä kohdistuneet koulun uudempaan historiaan, maanpuolustusta käsittelevään jaksoon ja lukuisiin henkilöesittelyihin.

Huomioiden teoksen alkuperäisen tarkoituksen olla osa laajempaa teosta ja sen, että se pääasiassa kertoo eri lähteisiin nojautuen erilaista faktatietoa aiheestaan, tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lyhentämisessä ei ole

menetelty siten, että tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa taikka omalaatuisuutta olisi loukattu. Hakijan käsikirjoitus on myös julkaistu alunperin tarkoitetussa yhteydessä muodossa, joka ei loukkaa tekijää yllämainitulla tavalla. Toiminta ei siten ole rikkonut Tekijäl. 3 § 2 momentin säännöksiä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että yllä oleva vastaus perustuu oikeuksien luovutusta koskevan sopimuksen sanamuotoon. Sopimuksen laajempi tulkinta on sopimusoikeuden piiriin kuuluva asia, johon tekijänoikeusneuvosto ei tulkintakäytäntönsä mukaan ota kantaa.

2. Onko tilaajan tekemä A.A.:n tekstiosuuden muokkaus loukannut A.A.:lle kirjallisessa sopimuksessa jätettyjä moraalisia oikeuksia?

Vastaus kysymykseen 2 sisältyy vastaukseen 1.

3. Onko teoksen yhteydessä ilmoitettu A.A.:n nimi teoksen yhtenä tekijänä sillä tavoin kuin tekijänoikeuslain 3 §:n 1 momentissa tarkoitetaan?

Tekijänoikeuslain 3 § 1 momentin mukaan kun teoksesta valmistetaan kappale tai kun teos saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Lain tulkintaan liittyy kaksi näkökohtaa. Ensinnäkin, tekijällä on laillinen oikeus tulla mainituksi tekijänä. Toiseksi, tekijällä on laillinen oikeus kieltää nimensä käyttö sellaisen teoksen yhteydessä, jonka tekijä hän ei ole. Tällaisessa tapauksessa on esimerkiksi pohjoismaisessa oikeuskirjallisuudessa usein katsottu, että tekijän oikeus täyttyy, jos hänet ilmoitetaan tekijäksi tuoden samalla esiin, että teosta on muutettu tekijästä riippumatta eikä lopputulos juuri siinä muodossa ole tekijän itsensä tekemä.

Kirjan "Spes Heinolae. Sata vuotta lukio-opetusta Heinolassa 1905-2005" esipuheessa kerrotaan että "toimikunta valitsi juhlakirjan historiaosuuden kirjoittajaksi koulun historian lehtorin A.A.:n", ja lisäksi, "historiaosuuden kirjoittaja A.A. on koonnut koulun historian "punaisen langan" ja samalla sitonut Heinolan koulun kehityksen laajempaan yhteyteen". Myöhemmin todetaan, "N.N. on yhteistyössä kirjatyöryhmän kanssa tiivistänyt ja toimittanut historiaosuudesta, muisteluista ja muusta saadusta aineistosta nyt käsillä olevan kokonaisuuden." A.A.:n käsikirjoituksen alkulauseessa puolestaan todetaan, että käsikirjoitus tulisi olemaan "vain yksi osa 100-vuotiskirjaa" eikä kyseessä ole "varsinainen tutkimus".

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että tekijä on ilmoitettu sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

4. Olisiko tilaajalla ollut oikeus julkaista alkuperäinen teksti kirjan oheen liitetyllä CD-rom -tallenteella ilman nimenomaista sopimusta tästä?

Mikäli teos olisi julkaistu CD-rom -tallenteella, olisiko tekijällä ollut oikeus saada tästä erillinen korvaus?

Käsikirjoituksen julkaiseminen CD-Rom -tallenteella edellyttää tekijän luvan. Luvan ehdoksi tekijä voi asettaa ehtoja. Tavanomaista on sopiminen esimerkiksi korvauksesta. Mikäli teosta käytetään tekijänoikeuslaissa tarkoitetulla tavalla tekijän luvatta, on tästä maksettavaa kohtuullista korvausta koskeva määräys TekijäL 57 §:ssä.

5. Mikäli teosta on tekijänoikeuslain vastaisesti muutettu tai tekijän moraalisia oikeuksia on loukattu, mitä velvollisuuksia tilaajalle syntyy teoksen tekijää kohtaan?

A.A.:n käsikirjoitusta ei yllä olevin perustein ole lyhennetty tavalla, joka olisi tekijänoikeuslain vastainen. Tekijänoikeusneuvosto ei näin ollen ota kantaa kysymykseen 5.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Tuula Hämäläinen, Satu Kangas, Päivi Liedes, Elina Mäntylä, Kirsi-Marja Okkonen, Pekka Pulkkinen, Maria E. Rehbinder, Risto Ryti, Tommi Saarikivi, Pekka Sipilä, Markku Uotila ja Martti Virtanen.